

Informācijas sabiedrības padomes protokols

Rīgā

2019. gada 23. maijs

Nr. 1

Sēdi vada

Ministru prezidents Arturs Krišjānis Kariņš

Sēdē piedalās

Padomes locekļi:

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas valsts sekretāra vietnieks informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jautājumos Edmunds Beļskis

Latvijas atvērto tehnoloģiju asociācijas pārstāvji Jānis Treijs un Ieva Vītoliņa

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Latvijas Nacionālās komisijas pārstāvis Andris Vilks

Latvijas Lielo pilsētu asociācijas pārstāve Aija Mazitāne

Rīgas Tehniskās universitātes pārstāvis Jans Šlihte

Latvijas Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju asociācijas un Latvijas Darba devēju konfederācijas pārstāvis Andris Melnūdris

Latvijas Tirdzniecība un rūpniecības kameras pārstāvis Aldis Gulbis

Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvis Guntars Krasovskis

Ekonomikas ministrijas valsts sekretārs Ēriks Eglītis

Tieslietu ministrijas valsts sekretārs Raivis Kronbergs

Sanāksmes dalībnieki:

Aizsardzības ministrija, Vitālijs Rakstiņš

Ārlietu ministrija, Gints Jēgermanis

Ārlietu ministrija, Pēteris Podvinskis

Ekonomikas ministrija, Gatis Silovs

Finanšu ministrija, Guntars Putāns

Iekšlietu ministrija, Arnis Jurševics

Labklājības ministrija, Indra Kārklīņa

Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs, Ģirts Ozols

Ministru prezidenta birojs, Ieva Zīberga

Ministru prezidenta birojs, Jānis Upenieks

Tiesu nama administrācijas pārstāvis, Sandis Vulis

Veselības ministrija, Agnese Vaļulīene

Veselības ministrija, Zintis Pētersons

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Elita Zvaigzne

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Gatis Ozols

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Lauris Linabergs

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Uģis Bisenieks

Zemkopības ministrija, Rihards Kancēvičs

Sēdi protokolē:

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvis Arnis Skraučs

A. K. Kariņš atklāj sanāksmi.

Informē, ka šī ir pirmā viņa vadītā Informācijas sabiedrības padomes (turpmāk – Padome) sēde un darba kārtībā ir 3. jautājumi un jautājums “Dažādi”. Norāda, ka tēma ir ļoti būtiska.

E. Beļskis Pateicas Ministru prezidentam par Padomes darba uzsākšanu šīs valdības ietvaros. Sagatavotās prezentācijas ir horizontālas, lai sniegtu vispārēju ieskatu un aktualizētu diskusijas un jautājumus turpmākajām sēdēm.

1.

Valsts pārvaldes iestāžu pakalpojumu un vienotās IKT arhitektūras attīstība, izaicinājumi un digitālās transformācijas prioritātes

Ziņo **E. Beļskis** (prezentācija/datne: ISP_23052019_Valsts pārvaldes iestāžu pakalpojumu un vienotās IKT arhitektūras attīstība, izaicinājumi un digitālās transformācijas prioritātes).

E. Beļskis informē Padomi, ka E-pakalpojumu attīstība ir ļoti strauja un arī pašas iestādes aktīvi iesaistās pakalpojumu digitalizēšanā. Latvija ir būtiski virs ES vidējā rādītāja: iedzīvotāji ar iestādēm sazinājušies elektroniski, ieņemot 9. vietu. Būtisks aspekts ir iedzīvotāju IKT prasmes, tāpēc šobrīd VARAM aktīvi īsteno integrētu mācību un komunikācijas aktivitāšu programmu “Mana Latvija.lv. Dari digitāli”, kuras ietvaros notiek gan nacionāla, gan reģionāla līmeņa informatīvi pasākumi. Tās ietvaros tiks apmācīti 6000 valsts darbinieki (jau ir apmācīti 3248 digitālie aģenti). Ieviesta Oficiālā elektroniskās adrese, eID karte noteikta kā obligāta no 2023. gada visiem iedzīvotājiem ar neierobežotu, bezmaksas e-parakstu skaitu. Izaicinājumi nacionālā līmenī: digitalizācija kā caurvijošs elements visas tautsaimniecības attīstībai, sinerģiju veidošanu starp digitālajiem un ne-digitālajiem instrumentiem, sabiedrības sagatavošana digitālai transformācijai, t.sk. prasmju attīstīšana. Izaicinājumi starptautiskā līmenī: pārrobežu e-pakalpojumu attīstība, digitālo prasmju attīstīšana, horizontāla pieeja digitālajiem jautājumiem digitālas ekonomikas apstākļos, u.c. izaicinājumi.

Viedokļi:

J. Treijs saistībā ar pārrobežu sadarbību min piemēru, ka Latvijas uzņēmums savu domēnu Igaunijā var reģistrēt tikai ar Igaunijas eID karti. Iespējams šo jautājumu var risināt Ziemeļvalstu – Baltijas valstu foruma ietvaros. Tas krietni atvieglotu un uzlabotu Latvijas uzņēmējiem darbu.

E. Beļskis norāda, ka Ziemeļvalstu – Baltijas valstu forumā ir izveidots atsevišķs projekts par identitātes apliecināšanas rīku savstarpējo atzīšanu. Ar Igauniju visātrāk varētu izveidoties pārrobežu identitātes apliecināšanas atzīšanas shēma. Diemžēl Skandināvijas valstīs eID karte nav prioritārais identitātes apliecināšanas rīks un ar viņiem šī shēma varētu izveidoties kā ar vieniem no pēdējiem.

A. K. Kariņš min, ka neskatoties uz izstrādātajiem risinājumiem, lielākoties iedzīvotāji arvien dod priekšroku autorizēties pakalpojumu saņemšanai izmantojot internetbankas identifikāciju, jo tas ir zināms veids.

E. Beļskis norāda, ka uz šo situāciju nepieciešams skatīties no divām daļām. Pirmā daļa ir uzticamības e-pakalpojumu sniedzēji (rīki, kas ir atzīti valsts un ES līmenī), tādi rīki ir: primāri eID karte, kas nodrošina identitātes pārbaudi un droša elektroniskā paraksta lietošanu. Saistībā ar internetbanku lietošanu, tā ir iegājusies laiku gaitā. Šīs sistēmas drošību pārbaudījusi tikai pati banka, neviena trešā puse to nav izdarījusi, iedzīvotājs to var izmantot, ja uzticas šim bankas risinājumam. Šobrīd ir uzsāktas sarunas ar finanšu nozares pārstāvjiem, ka ir jābūt diviem datu apmaiņas rīkiem: viens ir valsts nodrošinātais, uzticamais risinājums (eID karte un e-paraksts) un privātā sektora risinājums.

A. K. Kariņš jautā, kāda ir situācija, lai iedzīvotājs varētu pieslēgties visiem pakalpojumiem ar eID karti? Piekļuve visiem pakalpojumiem ar eID karti būtu visērtākais risinājums.

E. Beļskis norāda, ka viedoklis sakrīt ar VARAM viedokli, ka eID karte ir universālais risinājums gan valsts, gan privātajiem pakalpojumiem.

A. Gulbis min, ka esošā situācija norāda uz komunikācijas nepieciešamību ar iedzīvotājiem, lai tos labāk informētu par visiem pieejamajiem rīkiem un to izmantošanas iespējām. Labi bija redzēt prezentācijā ietvertu par iedzīvotāju iekļaušanu attiecībā uz pakalpojumu piegādes pilnveidi. Gribētu redzēt arī uzņēmēju iesaisti pakalpojumu attīstībā. Šobrīd Latvija.lv uzņēmējam nav iespēja attīstīt vai piegādāt pakalpojumu caur šo platformu. Tas nozīmē, ka uzņēmēji meklē citus kanālus kā to nodrošināt lietotājiem. Min, ka nepieciešams nodrošināt iedzīvotājiem iespēju risināt visas dzīves situācijas elektroniski.

E. Eglītis norāda, ka par uzņēmēju digitalizāciju atbildīga ir Ekonomikas ministrija. Akcentē divas lietas: Pirmā: pakalpojumu attīstība (trūkst kompetences kā to labāk izdarīt), kopā ar VARAM strādā pie e-komercijas attīstības.

Otrā: saistībā ar latvija.lv attīstību. Ekonomikas ministrija strādā kopā ar VARAM pie jauna dizaina. Norāda, ka esošā pakalpojumu vide ir ierobežojoša, tai jābūt elastīgākai, lai ne tika uzņēmēji, bet pakalpojumu izstrādātāji valsts pārvaldē varētu izmantot latvija.lv kā vidi pakalpojumu sniegšanai, izvairoties no savu risinājumu izstrādes.

Saistībā ar tautsaimniecības digitalizāciju, pakalpojumu lietojamībai primāri jābūt digitālai, vai pat obligātai. Ekonomikas ministrija ir investējusi būvniecības informācijas sistēmā, lai maksimāli to digitalizētu, aicina arī citu jomu uz tikpat aktīvu iesaisti.

A. K. Kariņš saistībā ar valsts saziņu ar iedzīvotājiem jautā, vai esošajā situācijā visiem tiem iedzīvotājiem, kuriem ir e-pasta adrese, valsts var nosūtīt paziņojumu neatkarīgi no tā, kādu e-pasta platformu iedzīvotājs izmanto?

E. Beļskis informē, ka 2018. gadā tika ieviesta Oficiālā elektroniskā adrese, kas ir drošs informācijas piegādes kanāls saziņai starp iedzīvotājiem un valsti. Vairāk nekā 3000 valsts pārvaldes organizācijām ir noteikts obligāti saziņai savstarpēji izmantot šo Oficiālo elektronisko adresi un, ja iedzīvotājs ir to aktivizējis, tad iestādēm ir pienākums sūtīt informāciju tikai uz šo elektronisko adresi. Valsts sūta arī sensitīva veida informāciju, līdz ar to šāda veida informācijas sūtīšana uz jebkuru e-pasta adresi vai serveriem, kas atrodas jebkurā pasaules daļā ir papildus drošības riski. Lai atvieglotu saziņu, ir iespēja norādīt, ka tiklīdz ienāk e-pasta vēstule Oficiālajā elektroniskajā adresē, tā iedzīvotājs saņem paziņojumu tajā e-pastā, kuru ir norādījis. Valsts sekretāru sanāsmē ir izsludināti grozījumi Oficiālās elektroniskās adreses likumā, lai paplašinātu tās izmantošanu valsts pārvaldē. Tiek paredzēts noteikt konkrētam valsts pārvaldes darbinieku skaitam saziņai izmantot tikai elektronisko adresi. Papildus par obligātumu, plānots noteikt arī uzņēmējiem saziņai ar valsts pārvaldi izmantot e-adresi.

A. Gulbis norāda, ka nodrošinot pakalpojumu piegādi caur Latvija.lv, iestādes, kas šo pakalpojumu rada vai nodrošina, apraksta vienu un to pašu pakalpojumu: savā mājas lapā un latvija.lv. Tāda situācija izveidojusies, jo latvija.lv nav spējīga pilnvērtīgi attēlot pakalpojumu sarežģītību. Tas nozīmē, ka dubultā tiek nodarbināti darbinieki, kā arī tas palielina iespēju kļūdīties. Šo jautājumu ir nepieciešams risināt.

Padomes lēmums:

Pieņemt zināšanai VARAM sniegto informāciju.

2.

Valsts pārvaldes datu pieejamība

Ziņo **E. Beļskis** (prezentācija/datne: ISP_23052019_Valsts pārvaldes datu pieejamība).

E. Beļskis informē padomi par datu pārvaldi un datu pieejamību. Būtiski ir nodrošināt, lai datu apmaiņa starp visām esošajām informācijas sistēmām notiktu pēc iespējas ātrāk un efektīvāk. Veidojot jaunas sistēmas ir jānodrošina sasaiste ar esošajām, nevis jāveido jaunus savienojumus. Svarīgi ir nodrošināt centralizētu valsts pārvaldē esošo datu apriti, lai novērstu administratīvo slogu uz daudzpusējām saziņām, lai to nodrošinātu tika izveidots Valsts informācijas sistēmu savietotājs. Papildus tas nodrošina “iesniedz vienreiz” principa nostiprināšanu valsts pārvaldē. Valsts informācijas sistēmas savietotāja būtiska loma ir arī pārrobežu datu apmaiņas nodrošināšanā. Datus balstītas sabiedrības koncepts, pēdējos gados Latvijā ir strauji attīstīties un esam ieguvuši labu atpazīstamību šajā jomā. Tas ietver: datu atvēršanu un pieejamību, datus balstīta lēmumu pieņemšanu un datus balstītu inovatīvu produktu un pakalpojumu radīšanu. Kopš 2017.gada jūnija darbu uzsācis valsts atvērto datu portāls, kurā tiek publicēti tie dati, kurus valsts nodevusi sabiedrībai lietošanā. Papildus VARAM izvērsis informatīvos seminārus ministrijām, valsts pārvaldes darbinieku izglītošanu par atvērtajiem datiem un to sniegtajām iespējām, kā arī izglītojis jauniešus.

Viedokļi:

E. Eglītis norāda, ka datu atvēršana ir ļoti pozitīvi vērtējama no būvniecības puses. Atbalsta VARAM pieeju datu atvēršanai, līdz šim ir bijušas daudz diskusijas starp Ekonomikas un Tieslietu ministriju saistībā ar to.

R. Kronbergs informē, ka sarunas ar Ekonomikas ministriju ir notikušas un risinājums datu atvēršanai ir atrasts. Tālākie soļi būs, lai būvniecības informācijas sistēmā būtu pieejami vajadzīgie dati no Valsts zemes dienesta.

A. Gulbis aicina pievērst uzmanību pie esošo datu kopu pilnīgas atvēršanas, kas konkrētai iestādes rīcībā ir. Svarīgs aspekts arī ir regularitāte, iestādēm konsekventi nepieciešams publiskot datus. Esošās datu kopas nesatur informāciju, jo ir citi normatīvie akti, kas liedz apskatīt datus, piemēram, personas datu aizsardzība, līdz ar to datu anonimizācija ir svarīgs aspekts, kas jāņem vērā.

Padomes lēmums:

Pieņemt zināšanai VARAM sniegto informāciju.

3.

IKT pārvaldība un optimizācija

Ziņo **E. Beļskis** (prezentācija/datne: ISP_23052019_IKT pārvaldība un optimizācija).

E. Beļskis informē padomi par valsts IKT pārvaldību, prioritātēm un riskiem. Šobrīd ir uzsākti vairāki optimizācijas projekti dizaina un darba efektivitātes uzlabošanai (Vienotais tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāls). Būtiski ir VARAM noteiktie IKT optimizācijas virzieni, kas iezīmē pamatpostulātus tās sekmīgai īstenošanai. Optimizācijai jānotiek racionāli, t.sk. attīstot koplietošanas platformas, specializētu kompetences centru attīstība un ieviešot IKT infrastruktūras un standarta IKT atbalsta konsolidāciju. Privātā sektora iesaiste ir svarīga, vide starp valsts un privāto sektoru jāveido savstarpēji nekonkurējoša, bet papildinoša, tas ir viens no veidiem kā mazināt valsts slogu, piemēram, attīstot mākoņdatošanas pakalpojumus. Saistībā ar IKT projektu pārvaldību, visi VARAM vērtētie ERAF projekti tika saskaņoti tikai tad, ja iekļāvās vienotajā valsts IKT infrastruktūrā, šādu uzstādījumu ir nepieciešams saglabāt. Lai sekmīgi veiktu IKT optimizāciju, svarīgi ir veikt strukturālas ministriju kompetenču pārdales un atbildību konsolidācijas.

Viedokļi:

E. Eglītis norāda, ka Ekonomikas ministrija pilnīgi atbalsta optimizācijas nepieciešamību. Ļoti skaidri jānosaka pakalpojums par ko tiek maksāts. Šobrīd tas līdz galam nav sakārtots. Tas arī pakalpojumu sniedzējam skaidri norādīs, ka ir jānodrošina attiecīgā kvalitāte.

E. Beļskis saistībā ar datu apstrādi un apmaiņas nodrošināšanu norāda, ka svarīgs ir drošības aspekts. Ir konkrēti dati, kurus apstrādā LVRTC, Iekšlietu ministrijas informācijas centrs, vai cita iestāde. Katra situācija ir vērtēta un attiecībā uz konkrētu datu apstrādi ir pieņemts valdības lēmums par šo datu apstrādi konkrētajā iestādē.

Ģ. Ozols min, ka esošais modelis paredz, ka nauda tiek iedalīta Satiksmes ministrijai, nevis LVRTC. LVRTC iepriekš ir izteicis piedāvājumu pakalpojumu modelim, ka varētu veikt ne tikai servisa un pakalpojumu nodrošināšanu klientam, bet veikt arī finanšu norēķinus, savukārt pret to iebilst Finanšu ministrija. LVRTC ir gatavs pāriet uz citu modeli, ja Finanšu ministrija to piedāvās.

E. Eglītis norāda, ka būtu pareizi, ja mēs maksātu par pakalpojumu kvalitāti. Neiebilst, ka ir konkrēti pakalpojumi, kuri tiek ņemti no noteikta sniedzēja, bet sniedzējam ir jābūt motivētam sniegt kvalitatīvu pakalpojumu.

E. Beļskis min, ka svarīgi ir apvienot pakalpojuma pieprasītājus no mazākiem vienā lielā, kas redz kopējo nepieciešamību pēc pakalpojuma un spēj to skaidri definēt.

A.K. Kariņš jautā par datu drošību. Kādā veidā centralizējot tā tiek nodrošināta? Šis jautājums šobrīd ir liels izaicinājums.

E. Beļskis skaidro, ka šajā jautājumā ir vairāki aspekti. Pirmais: datu drošība no kibernetiskiem uzbrukumiem, tas šobrīd ir sakārtota. Otrais jautājums par sistēmu drošību: pašām sistēmām ir būtiski būt drošās vietās, lai jebkurā brīdī valsts spētu nodrošināt to darbību.

Ģ. Ozols norāda, ka trijos datu centros esošā informācija tiek sinhronizēta un dati tiek šifrēti vairākos līmeņos.

E. Eglītis norāda, ka veicot optimizāciju, vajadzētu parādīties arī brīviem finanšu līdzekļiem. Līdz ar to ir jāvirzās, lai sakārtotu esošo sistēmu pēc iespējas ātrāk.

E. Beļskis piekrīt E. Eglīša teiktajam, bet uzsver, ka optimizējot iegūtie resursi ir jāpārdala šo jauno centru kapacitātes stiprināšanu, nevis jānovirza citiem ministriju mērķiem. VARAM gatavo informatīvo ziņojumu par esošo situāciju ar koplietošanas platformām un tajā ietvers ziņu, ka ir nepieciešams kompetences centrus stiprināt.

I. Kārklīna min, ka svarīgi būs sabalansēt resursus, jo attīstot rīkus un sistēmas, tam būs vajadzīgi papildus līdzekļi.

A. Gulbis vērs uzmanību uz fundamentālu problēmu. Esošā ir pārresora līmeņa situācija. Līdz ar to ir nepieciešams noteikt vienu atbildīgo par sistēmu attīstību.

Padomes lēmums:

Pieņemt zināšanai VARAM sniegto informāciju.

4.

Dažādi

A. K. Kariņš norāda, ka Padomes formāts ir pateicīgs diskusijām. Digitalizācijas virziens ir pareizais un skaidri iezīmēts, bet mēs nevaram aizmirst par drošības aspektu.

Sēdes laikā tika izteikti priekšlikumi par nākamo Padomes sēžu darba kārtībā iekļaujamiem jautājumiem:

1. Diskusija ar Centrālo vēlēšanu komisiju par nākamajām vēlēšanām;
2. Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksa 2019 rādītāji.

Nākamās ISP sēdes norises datumu sēdes laikā netiek noteikts.

Informācijas sabiedrības padomes vadītājs

A.K.Kariņš

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
Informācijas sabiedrības padomes sekretārs
Arnis Skraučs
arnis.skraucs@varam.gov.lv
67026942